

Asia: VN/34874/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kuntalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne kuntien varautumisen yleistä ohjausta ja seurantaa koskevasta muutosehdotuksesta (10 §)

-

Näkemyksenne vaikuttamistoimielinten aloiteoikeutta ja vanhusneuvoston nimeämistä koskevista muutosehdotuksista (26-28 §)

-

Näkemyksenne konserniohjetta koskevasta muutosehdotuksesta (47 §)

-

Näkemyksenne kirjanpitoa ja toimintakertomusta koskevista muutosehdotuksista (112 ja 115 §)

-

Näkemyksenne esitysluonnoksen vaikutusarvioinneista

-

Muut huomionne esitysluonnoksesta

Esityksessä ei ole lainkaan huomioitu kuntalain 23 §:n sääntelyn nykyisen epämääräisen muotoilun "korjaamista", sen suhteen miten käsitellään ja toimitaan valtuuston toimivaltaan kuuluvien aloitteiden käsittelyn suhteen.

Kuntalaisaloitteesta säädetään kuntalain 23 §:ssä, jota on muutettu vuonna 2021 1 momentin osalta tarkentamalla aloitteen tekoon oikeutettujen ryhmää sekä poistamalla 2 momentti, jossa säädettiin 2 prosentin kannatusmäärän saaneen aloitteen käsittelyajasta. Lakiteksti kuuluu seuraavasti:

"Kunnan asukkaalla, kunnassa toimivalla yhteisöllä ja säätiöllä sekä sillä, joka omistaa tai hallitsee kiinteää omaisuutta kunnassa, on oikeus tehdä aloitteita kunnan toimintaa koskevissa asioissa. Aloitteen tekijälle on ilmoitettava aloitteen johdosta suoritettut toimenpiteet. (21.5.2021/419)

Lisäksi palvelun käyttäjällä on oikeus tehdä aloitteita kyseistä kunnan palvelua koskevassa asiassa.

Valtuuston tietoon on saatettava vähintään kerran vuodessa sen toimivaltaan kuuluvissa asioissa tehdyt aloitteet ja niiden johdosta suoritettut toimenpiteet."

Muutetun pykälän osalta lain esitöissä (HE 242/2020 vp) on todettu, että aloite tulee käsitellä siinä kunnan viranomaisessa, jolla on toimivalta käsitellä aloitteessa tarkoitettua asiaa. Jos toimivalta on valtuustolla, kunnanhallitus ei voi omalla päätöksellään todeta, että aloite ei anna aihetta toimenpiteisiin (Harjula, Prättälä 2023 s. 273). Kumotun 2 momentin osalta lain esitöissä todetaan:

"Pykälän 2 momentti ehdotetaan kumottavaksi. Muutoksen seurauksena laissa ei enää säädettäisi erikseen tietyn kannatusmäärän keränneiden aloitteiden käsittelyn määräajasta, vaan kaikki kunnassa vireille tulleet aloitteet tulisi käsitellä kunnan toimivaltaisessa viranomaisessa ilman aiheetonta viivytystä hallintolain 23 §:n mukaisesti. Aloitteen voisi kuitenkin edelleen tehdä joko yksi tai useampi aloitteen tekemiseen oikeutettu yhdessä. Aloitteen käsittelyä koskevat tarpeelliset määräykset otettaisiin kunnan hallintosääntöön voimassa olevan lain 90 §:n mukaisesti."

Alkuperäisen lainkohdan esitöissä (HE 268/2014 vp) on todettu, että yleensä vain jos asian poliittinen tai muu merkitys edellyttää, aloite käsitellään valtuustossa omana asianaan. Muissa tapauksissa aloitteet tuodaan valtuuston tiedoksi listana kerran vuodessa.

-> Nyt lain sanamuoto jättää hämähäiseen tilaan valtuuston toimivaltaan kuuluvien aloitteiden käsittelyn ja luo mielikuvan siitä, että riittäisi pelkästään se, että valtuuston tietoon saatetaan sen toimivaltaan kuuluvat aloitteet - mutta että niistä ei varsinaisesti päätettäisi? Koska valtuuston on kuitenkin päätettävä toimivaltaansa kuuluvista aloitteista, niin miksi sen tietoon pitäisi erikseen saattaa "niiden johdosta suoritettut toimenpiteet", koska eihän niitä ole voitu tehdä valtuuston puolesta kenenkään muun toimesta, jos päätösvalta on valtuustolla?

Käytännössä kuntien hallintosäännöissä on kuitenkin määräykset siitä, että kerran vuodessa valtuuston toimivaltaan kuuluvat aloitteet tulee saattaa valtuustolle tiedoksi, jolloin aloitteet yleensä kuitataan loppuunkäsitelyksi "luettelona". Menettelytapana tässäkin, luettelomuodossa valtuustossa "kuitattavista" valtuustoaloitteista on, että "valtuusto voi sen mukaan kuin katsoo tarpeelliseksi ottaa aloitteisiin kantaa". "Ne [aloitteet] joihin valtuustossa asennoidutaan myönteisesti tai ainakin, joiden katsotaan kaipaavan valtuustossa tapahtuvaa käsittelemistä,

kunnanhallituksen tulee ehkä tarpeellisen lisävalmistelun tultua suoritetuksi saattaa valtuuston käsiteltäviksi” = ”palautetaan uudelleen valmisteluun siten, että...”

-> Edelleen on varsin kyseenalaista, että lainsäädäntö mahdollistaa sen, että jos valtuusto on päättänyt kerran jonkin asian, kuntalainen saa sen automaattisesti ja halutessaan vaikka useita kertoja uudelleen valtuuston käsittelyyn tekemällä kuntalaisaloitteen, jossa vaaditaan valtuuston päättämän asian uudelleen päättämistä / muuttamista? Tämä vie täysin pois pohjan muutoksenhaun merkitykseltä. Lainsäädännössä tulisi kieltää kuntalaisaloitteen tekeminen niissä tapauksissa joissa on ollut muutoksenhakumahdollisuus, eli saman asian uudelleen päättäminen, joka on jo kerran päätetty.

-> Lain nykyinen sanamuoto (ja oikeuskirjallisuuden ja -käytännön tulkinnat) ei myöskään mahdollista sitä, että hallintosäännössä sallitaan, että valtuuston tai muun toimielimen päätösvaltaan kuuluvasta asiasta tehtyyn kuntalaisaloitteeseen voisi vastata (päättää) jokin muu taho kuin päätösvaltainen taho.

-> Olisi myös harkittava "prosenttirajan palauttamista" ja muotoilemista niin, että vain prosenttirajalla voisi tehdä valtuuston toimivaltaan kuuluvan valtuustoaloitteen, joka "pääsisi" valtuuston käsittelyyn.

Majuri Jouni
Espoon kaupunki - Kaupunginsihteeri